

ВІННИЦЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ
ВІННИЦЬКА ОБЛАСНА СТАНЦІЯ ЮНИХ НАТУРАЛІСТІВ

ОБГОВОРЕНО ТА ЗАТВЕРДЖЕНО

Методичною радою Вінницької
обласної станції юних натуралістів,

протокол № 3 від 04.09.2023р.

Голова ради

 Н.А.Шмаль

ЗАТВЕРДЖЕНО

Педагогічною радою Вінницької
обласної станції юних натуралістів,

протокол № 3 від 12.09.2023р.

Голова ради

 О.А. Драгомирецька

Навчальна програма з позашкільної освіти
еколого – натуралістичного напрямку
«За гуманне ставлення до тварин»
1 рік навчання

Вінниця -2023

ВІННИЦЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ
ВІННИЦЬКА ОБЛАСНА СТАНЦІЯ ЮНИХ НАТУРАЛІСТІВ

«СХВАЛЕНО»

науково – методичною радою
КЗВО «Вінницька академія
безперервної освіти»
протокол № _____
від _____ 2022р.

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

наказом Департаменту гуманітарної
політики Вінницької обласної
державної адміністрації
_____ 2022р.
№ _____

Навчальна програма з позашкільної освіти
еколого – натуралістичного напрямку
«За гуманне ставлення до тварин»
1 рік навчання

Укладач: Паламарчук Вікторія Вікторівна, керівник гуртка
еколого - натуралістичного напрямку
Вінницької обласної станції юних натуралістів

Рецензент: Іваськевич Галина Леонтіївна,
методист Вінницької обласної станції юних натуралістів

Пояснювальна записка

В світі безперервно відбуваються зміни. Найвизначнішою стане політ не технічної, а етичної думки людини. Пробудження інтересу людини до своїх сусідів по планеті стане принципово новою точкою в світогляді людини.

У різних людей існує різне відношення до тварин.

Завдання посилити увагу до формування у підростаючого покоління етичного, гуманного відношення до живих форм, а в першу чергу, до тварин стає особливо важливим в наш час. Для цього є декілька причин. По-перше, усвідомлення людством необхідності враховувати етичні аспекти розвитку науки і техніки, можливі соціальні наслідки їх розвитку ставить перед системою освіти позашкільників натуралістичного профілю і в школі нові завдання – навчити підростаюче покоління давати етичну оцінку науковим фактам, зокрема при вивченні біології оцінювати (з етичної позиції) взаємовідношення людини і інших живих форм.

Практика показала, що примусові міри, направленні на те, щоб змусити людину бережно відноситись до навколишньої живої природи, безсилні змінити роками складене споживацьке, варварське відношення до неї. Єдиним надійним гарантом бережного відношення до інших форм життя являється добровільне утримання від спричинення шкоди тваринам і рослинам, що має емоційну і етичну основу.

В наш час проблема гуманізації, метизації виховання і навчання стає вирішальною завдяки духовному росту людства в цілому.

Важливим завданням виховання є необхідність прищепити дитині доброту, альтруїзм. Практика показує, що для виховання даних якостей можна успішно використовувати взаємовідносини дитини з твариною.

Для дитини її відношення з твариною значить значно більше, ніж для дорослого: вона відноситься до тварини зі всією серйозністю, сприймає її часто, як тварина, тому що інтелектуальні рівні і того і іншого зближені і обидва вони, дитина і тварина – близькі до природи. Для дитини, що пізнає життя, тварина є джерелом цікавої інформації, рівноправний представник навколишнього світу. На прикладі взаємовідносин з твариною дорослий показує важливість доброти, допомоги слабшому. Для дитини тварина - завжди слабша, дитина не тільки може бути сильнішою тварини фізично, але випереджає її розумом, має більше прав, ось чому у дитини легко розбудити інстинкт захисту до слабшого – тварини.

Важливість виховання доброти підвищується в наш технічний вік, що відрізняється підвищеною агресивністю дітей.

В гуртку можуть запропоновуватись загальнодоступні форми виховання етики відношення до навколишнього світу всього покоління дітей, які повели б за собою зрушення в соціальній поведінці особистості.

Одним із завдань гуртка є: передачу інформації замінити завданнями виховання почуттів, формування критичного підходу до фактів особистої зацікавленості в долі об'єктів, що навчаються.

Мета програми: розширити і поглибити знання дітей про різноманітність видового складу тваринного світу. Формувати елементарні поняття про біологічні особливості окремих груп тварин, про взаємозв'язки їх з рослинним світом середовищем існування, пристосування в природі, характером живлення, враховуючи вікові особливості гуртківців. Виховувати гуманне ставлення до тварин, турботливе, відповідальне ставлення до всього живого.

Освітній процес буде проходити у формуванні базових компетентностей вихованців.

Форма та методи навчання:

Окрім традиційних методів викладання нового матеріалу: бесіда, обговорення, розповідь, практична робота та екскурсії, на заняттях даного гуртка використовуються нетрадиційні: пізнавальні, інтелектуальні, інтерактивні та дидактичні ігри, конкурси. Форма викладу матеріалу, має вирізнятися емоційністю, повинна направити дитину з самого початку на позитивні емоції.

Дана програма була затверджена КВНЗ «Вінницька академія безперервної освіти» у 2022 році, протокол №3, від 12.09.2022 року.

Ця програма була підготовлена на основі Навчальних програм з позашкільної освіти еколога – натуралістичного напрямку Національного еколога – натуралістичного центру учнівської молоді: Біологія тварин (авторський колектив НЕНЦ) «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (лист Міністерства освіти і науки України від 11.11.2015 №1/11-16376)

Навчальна програма розрахована на 1 рік навчання – 144 год. на рік, 4 год. на тиждень. Програма розрахована на дітей молодшого шкільного віку (3-4 класи) на інтегровано – предметній основі.

Навчально – тематичний план

	Назва розділу	Кількість годин		
		Теоретичних	Практичних	Разом (годин)
1.	Вступ	6	4	10
2.	Осінь у тваринному світі	4	6	10
3.	Водні мешканці	6	10	16
4.	Домашні тварини	10	16	26
5.	Тварини взимку	6	8	14
6.	Тварини куточка живої природи	6	8	14
7.	Дикі звірі	6	12	18
8.	Тварини на весні	6	8	14
9.	Птахи	8	12	20
10.	Підсумкове заняття	2		2
	Всього:	60	84	144

Зміст програми

1. Вступ (10 год.)

Теоретична частина

Вступне заняття. Ознайомлення з планом роботи. Правила техніки безпеки. Історія одомашнення тварин. Поширення тварин на Землі. Охорона тварин. Червона книга України. Взаємовідносини між тваринами і людиною. Гуманне ставлення до тварин.

Практична частина.

Екскурсія до живих куточків Вінницької обласної станції юних натуралістів.
Малювання тварин Червоної книги України.

2. Осінь у тваринному світі (10 год.)

Теоретична частина

Відліт птахів у вирій. Етапи відльоту птахів. Як тварини готуються до зими.

Практична частина.

Дидактична гра «Відгадай за описом тварину». Вікторина «Загадковий світ тварин».

Екскурсії. Спостереження за птахами, їх відльотом у вирій. Спостереження за тваринами, комахами в природі.

3. Водні мешканці (16 год.)

Теоретична частина

Річковий рак. Бесіда «Щоб ви запропонували, щоб зберегти рака, як вид?». Бесіда про рибу. Охорона риб. Бесіда про жабу. Жаба – чарівна істота. Ящірки. Їх охорона. Крокодили. Спосіб життя. Видри, їх спосіб життя. Черепахи. Значення і проблеми охорони.

Практична частина.

Намалюй рака, ящірку, видру на папері. Створення паперових рибок жаб, крокодилів, видр, черепах. Виконання творчих завдань про тварин (кросвордів, ребусів, малюнків, знайди відмінності на малюнках, прочитай словосполучення, ігри).

Екскурсія на річку Південний Буг, з метою спостереження за життям водних мешканців нашої місцевості.

5. Домашні тварини (26 год.)

Теоретична частина.

Різноманітність домашніх тварин. Ознайомлення із свійськими тваринами.

Зовнішній вигляд, утримання та догляд (корова, коза, вівця, кінь, свиня, кріль, гуска, качка, курка). Казки про тварин. Кішка – тварина ласкава та чепурна. Кішка в домі. Утримання, догляд і виховання кішок. Правила особистої гігієни і техніки безпеки при утриманні тварин. Кіт – розумна тварина. Як розвеселити kota. Бесіда «За що багато людей люблять kota?»

Собака. Породи, які можуть існувати в різних умовах утримання. Ознайомлення з породами. Собака в домі. Правила утримання, догляду, виховання, дресирування собак. Значення собаки в житті людини.

Пам'ятники тваринам. Призова вікторина для кмітливих «Свійські тварини».

Практична частина.

Виготовлення паперових свійських тварин. Малювання на папері улюбленої породи собак. Проведення виставки фотографій, малюнків домашніх тварин. Оформлення виставки малюнків, фотографій на захист безпритульних тварин.

Експерсії. У відділ тваринництва обласної станції юних натуралістів на кролеферму, до птахів з метою ознайомлення з домашніми тваринами. До Вінницького притулку тварин.

6. Тварини взимку (14 год.)

Теоретична частина.

Тваринний світ взимку. Цікаве про тварин. Мешканці лісу. «Допоможи своєму меншому братові». Зимуючі птахи. Підгодівля птахів. Годівничка для птахів.

Практична частина.

Виготовлення зимуючих тварин із паперу та малювання на папері. Участь у Всеукраїнській акції «Годівничка».

Експерсії. В природу визначення слідів звірів та птахів на снігу. Спостереження за життям тварин та птахів взимку.

7. Тварини куточка живої природи (14 год.)

Теоретична частина.

Акваріумні рибки. Водойма в кімнаті. Підводний світ акваріума. Хом'яки. Пацюки. Морська свинка, її походження. Утримання і догляд у куточку живої природи. Різновиди черепах.

Птахи куточка живої природи, їх походження, зовнішній вигляд, умови утримання, догляд за птахами. Чи добре птахам в клітці?.

Практична частина.

Виготовлення тварин із паперу.

Експерсія в акваріумний зал Вінницької обласної станції юних натуралістів.

8. Дикі тварини. (18 год.)

Теоретична частина

Різноманітність тваринного світу. Дикі звірі, їх роль у житті людини. Звірі відкритих просторів. Отруйні звірі. Велетні та карлики. Тварини – символи держав. Зоопарки. Історія зоопарків. Сучасні зоопарки. Тварини в зоопарку.

Практична частина.

Виготовлення тварин із паперу, малювання диких тварин, створення аплікації, виконання творчих завдань.

Експерсія до Вінницького зоопарку.

9. Тварини на весні. (14 год.)

Теоретична частина.

Весняні явища в житті тварин. Повернення птахів додому. Тварини на весні. Весняні турботи тварин. Комахи весною. Як живе бджолина сім'я. Значення комах в житті людини. Види метеликів, особливості їх життя.

Практична частина.

Виготовлення паперових тварин, птахів, комах.

Екскурсії в природу з метою спостережень за тваринами, птахами, комахами з настанням весни.

10. Птахи (20 год.)

Теоретична частина.

Розповідь про птахів. Бесіда «Чи люблять птахи волю?» Як вони показують це?».

Птахи лісу. Нелітаючі птахи. Птахи боліт і узбереж морів. Водоплавні птахи місцевих водойм. Хижі птахи. Їх значення в природі. Значення птахів в житті людини. Охорона птахів. Зниклі птахи «Чорна книга» Вікторина «У світі птахів».

Практична частина.

Виготовлення птахів в паперових мистецтвах. Малювання птахів.

Екскурсії: Спостереження за птахами в природі; до річки Південного Бугу, лісових озер.

11. Підсумкове заняття (2 год.)

Заочна мандрівка «У світі тварин».

Прогнозований результат:

- Після закінчення реалізації цієї програми має відбутися формування основних компетентностей.

- Вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях.

- Компетентності у галузі природничих наук, що передбачають формування допитливості, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, пізнавати себе та навколишній світ шляхом спостереження та дослідження.

- Екологічна компетентність, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміючи важливість збереження природи для сталого розвитку суспільства.

- Навчання впродовж життя, що передбачає опанування умінь і навичок, необхідних для подальшого навчання. Організацію власного навчального середовища, отримання нової інформації з метою застосування її для оцінювання

навчальних потреб, визначення власних навчальних цілей та способів їх досягнення, навчання працювати самостійно і в групі.

- Громадянські та соціальні компетентності, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність у житті гуртка і позашкільного закладу, повагу до прав інших осіб, дбайливе ставлення до власного здоров'я і збереження здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя.

- Культурна компетентність, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче та декоративно – прикладне мистецтво) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості.

- Пізнавальна компетентність сукупність здібностей учня в сфері самостійної пізнавальної діяльності, що включає елементи логічної, методологічної, загальнонавчальної діяльності, співвіднесеної з реальними пізнаваними об'єктами. Сюди входять знання і вміння організації цілепокладання, планування, аналізу, рефлексії, самооцінки навчально-пізнавальної діяльності. По відношенню до досліджуваних об'єктів учень опановує креативною продуктивною діяльністю: добування знань безпосередньо з реальності, володіння прийомами дій в нестандартних ситуаціях, евристичними методами вирішення проблем.

- Практична компетентність — здатність дитини реалізовувати творчі задуми з перетворення об'єктів довкілля з використанням різних матеріалів, що спираються на обізнаність із засобами та предметно-практичними діями, з допомогою дорослого чи самостійно у виконанні певного завдання.

- Творча компетентність – це знання, вміння, навички, ставлення, необхідні для успішної творчої діяльності та можливість використати їх в житті, на практиці:

- Терміни (поняття), які повинні засвоїти учні:
  - Емпатія
  - Порода
  - Раціон
  - Фауна
  - Гігієна
  - Орган
  - Організм
  - Регенерація
  - Міграція
  - Етика
  - Біоетика
  - Альтруїзм
  - Класифікація
  - Осілі птахи
  - Перельоти
	Міграція
	Синантропи
	Адаптація
	Заказник

Література

1. Концепція «Нова українська школа» 2016
2. Державний стандарт початкової загальної освіти 2018
3. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти 2020.
4. Ключові новації в освіті. Новий Закон України «Про освіту» 2018.
5. Червона книга Вінниччини.
6. Червона книга України.
7. С.Б.Бондаренко, С.А.Бондаренко, «Перша допомога собаці» К., Глобус, 2008р.
8. Н.Ф.Яришева «Природа України», 2006р.
9. В.А.Алексєєв «300 запитань і відповідей про тварин», 2005р.
10. О.П.Корнеєв «Розповіді про звірів», 2007р.
11. Патріція Рені «Домашні тварини», Київ «Махаон Україна», 2007р.
12. Н.М.Школа, І.С.Голубева «Хрестоматія з природознавства» К. «Лелека», 2006р.
13. Л.С.Романова «Цікаве про тварин», 2009р.
14. Ворона В.А. Етико-філософські засади обґрунтування гуманного ставлення до тварин в європейській культурі // Мультиверсум. Філософський альманах. / Випуск 5(123). - К.,2013.- С.207.
15. Борейко В. Є., Пустовіт Н. А. Екологічна етика та гуманне ставлення до тварин та рослин. -К.: КЕКЦ, 2011. — 79 с.
16. Всеосвіта Бібліотека методичних матеріалів. Позашкільна освіта Гуманне ставлення до тварин. Безпритульні тварини. Шляхи вирішення проблеми. (інтернет ресурси).